

ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลศรีชมภู
อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาและการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม และถ่ายทอดสืบทอดกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษจนถึงคนรุ่นปัจจุบันเพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คุณค่าของภูมิปัญญาไทยสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจากบรรพบุรุษที่ได้สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้ชาติบ้านเมือง มีการดำรงชีวิตที่อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ทำให้คนในชาติเกิดความรักและความภาคภูมิใจเพื่อสืบสานไปสู่อนาคต สรุปลำดับความสำคัญได้ดังนี้

๑. สร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน

๒. สร้างความภาคภูมิใจ และเกียรติภูมิศักดิ์ศรีของความเป็นไทย มวยไทยมีชื่อเสียงไปทั่วโลก ปัจจุบันมีค่ายมวยอยู่ในหลายประเทศทั่วโลก ภาษาและวรรณกรรม ไทยมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง วรรณกรรมเป็นที่รู้จักมีการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ สุนทรภู่เป็นนักปราชญ์ทางวรรณกรรมบุคคลหนึ่งที่ได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประชาชาติ (ยูเนสโก) เป็นกวีเอกของโลก อาหารไทย เป็นอาหารที่ชาวต่างชาติชื่นชอบและรู้จักกันแพร่หลาย อาทิเช่น ต้มยำกุ้ง ต้มข่าไก่ เป็นต้น สมุนไพรไทย เป็นที่รู้จักและยอมรับจากนานาประเทศ

๓. การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม ทำให้รู้จักพึ่งพาอาศัยกัน ให้อภัยกัน

๔. การนำธรรมชาติมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น อาหารไทย มักเป็นอาหารหวาน มัน มีกะทิเป็นส่วนประกอบ หากรับประทานมากก็จะทำให้เกิดท้องอืดได้ ดังนั้น จึงมีการนำพืชสมุนไพร เช่น ตะไคร้ ใบมะกรูดมาใส่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว

๕. การพัฒนาชีวิตให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งไว้ ๑๐ กลุ่ม

ภูมิปัญญาไทยสามารถแบ่งได้เป็น ๑๐ สาขาดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ สวนเกษตร ไร่นาสวนผสม เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาดเพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มหัตถกรรม กลุ่มโรงสี เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้านและแผนโบราณไทย การนวดแผนโบราณ เป็นต้น

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การอนุรักษ์ป่าชายเลน การทำแนวปะการังเทียม การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการบริการและสะสมกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน เช่น การจัดการเรื่องกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการ การประกันคุณภาพชีวิต ให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน การจัดระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

๘. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรกลุ่มสวนยางพารา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

๙. **สาขาภาษาและวรรณกรรม** หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำ สารานุกรมภาษาถิ่น การรวบรวมหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

๑๐. **สาขาศาสนาและประเพณี** หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การนำวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔

องค์การบริหารส่วนตำบลศรีชมภู อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

๑. ด้านหัตถกรรม สิ่งประดิษฐ์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	ทำไม้กวาดดอกหญ้า	นางกรรณิกา สุเสนา นายสมหมาย แก้วโท นางอ้อย แก้วโท นางอุบล แก้วนิล นางสำเนียง แผลติตะ	หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗
๒	จักสานหวด	นายบุญถม เกตุมาลา นายน้อย ตันกันยา	หมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๙
๓	จักสานแห	นายเคน ตะโนนทอง นายต่วน ทองเพชร	หมู่ที่ ๑๑ หมู่ที่ ๙
๔	จักสานส้อมไก่	นายบุญตา กิมนอก นายประจวบ โคตรมณี นายสมภาร ธิญะเชียงพิณ	หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗
๕	จักสานกระติ๊บข้าว	นางจอม หนูหล้า นางจันทร์ ประตุคำ นางเสถียร มาตรศิริ	หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗
๖	ทำพานบายศรีสู่ขวัญ	นางสุวรรณ วงสมศรี นางน้อย พลคำ นางราตรี เงินขาว	หมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๖
๗	ทอเสื่อ	นางเพินพิศย์ หงษ์ประสิทธิ์ นางเงิน เดือนจรัส	หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๓
๘	ผลิตภัณฑ์รากไม้เป็นเฟอร์นิเจอร์	นายเขียน ทองแท่ง นายคำตา เรียบไธสงค์	หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๑๓
๙	ตัดเย็บผ้าห่มด้วยมือ	นางบุญมี สว่างแสง	หมู่ที่ ๘
๑๐	ทอกระเป๋าด้วยไหมโพลี	นางสุภาพร พรหมแก้ว	หมู่ที่ ๖
๑๑	ตัดเย็บเสื้อผ้า	นางพิสมัย เชื้อพรวน	หมู่ที่ ๔
๑๒	ทำกระเป๋จากซองกาแฟ	นางจันทร์เพ็ญ ตันกันยา	หมู่ที่ ๑๕
๑๓	การทำดอกไม้จากใบเตย	นางคำคุณ โขพิมพ์ นางกว้าง พรหมแพง	หมู่ ๑๓ หมู่ ๑๓

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑๔	การทำตะกร้าจากเชือกมัดฟาง	นางขาว โสภามาตย์ นางเงิน เดือนจรัส นางเพนพิศย์ หงษ์ประสิทธิ์	หมู่ ๑๒ หมู่ ๑๓ หมู่ ๑๓
๑๕	การสานตะกร้าจากเส้นพลาสติก	นางนาริรักษ์ สุขล้ำน นางคำสอน สมเทพ นางกันยา โสตา นางดรุณี เตียงชัย นางสงวน เชื้อสิงห์	หมู่ ๑๐ หมู่ ๑๐ หมู่ ๑๐ หมู่ ๙ หมู่ที่ ๑๒
๑๖	การทำดอกไม้จันทน์ ของชำร่วย เหยียญโปรยทาน	นางแก้วตา พรวิมลพันธ์ นางทองจันทร์ บุตนนท์ นางจันทร์เพ็ญ ตันกันยา นางกรรณิกา สุเสนา นางสาวอ้อยใจ กองแก้ว นางบรรดา แสนอุบล	หมู่ ๙ หมู่ ๙ หมู่ ๑๕ หมู่ ๗ หมู่ ๗ หมู่ ๙
๑๗	ทำไม้กวาดจากขวดน้ำพลาสติก	นางคำสอน สมเทพ นายบัวผัน สมเทพ นายศรีศักดิ์ บุญหลาย นายหนูกัน ดาวสว่าง นายเคนน้อย ตันกันยา	หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๑๕ หมู่ที่ ๑
๑๘	ทำไม้กวาดทางมะพร้าว	นางกรรณิกา สุเสนา นายสมหมาย แก้วโท นางอ้อย แก้วโท นางอุบล แก้วนิล นางสำเนียง แผลติตะ นางจันทร์เพ็ญ ตันกันยา	หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๑๕
๑๙	การทำหมวกจากไม้ไผ่	นางนาริรักษ์ สุขล้ำน	หมู่ที่ ๑๐

๒. ด้านเกษตรกรรม

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	การทำเกษตรแบบผสมผสาน	นายเขียน แสนสุข นางสาววิภาดา แสนมี นางอุเทน ลามี นางประนม จันตะริมปิง นายเสนีย์ หนูพันธ์	หมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๑๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๑๔

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๒	การทำเกษตรทฤษฎีใหม่	นายจำเริญ ไทยเจริญ	หมู่ที่ ๑๕
๓	การทำไร่นาสวนผสม	นายอุทัย รุ่งราวี	หมู่ที่ ๑๔

๓. ด้านการแพทย์แผนไทย

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	การนวดเพื่อสุขภาพ	นางบุญताल หนาดเสน นางวารี วันโนนาม	หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๙
๒	การใช้ยาสมุนไพร (แพทย์แผนไทย)	นายณรงค์ศักดิ์ ปทุมวัฒน์ชัย	หมู่ที่ ๑๐

๔. ด้านศิลปกรรม ดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	ดนตรีพื้นบ้าน (เป่าสไน)	นายหมอน บุตรนนท์ นายคำ ศรีป้อม นายแสง ศรีป้อม	หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๒
๒	ดีดพิณ	นายชัย บุตรนนท์ นายสมพร วงษ์สมบัติ	หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๒
๓	เป่าแคน	นายสวัสด์ บุตรนนท์ นายผาง ศรีกุล	หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๒
๔	ตีกลอง	นายจุ่น ศรีกุล	หมู่ที่ ๒
๕	การร้องหมอลำ	นายเคน สีสุขดี นางน้อย พลคำ	หมู่ที่ ๑๖ หมู่ที่ ๖

๕. ด้านสวัสดิการ

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	กองทุนสวัสดิการออมทรัพย์ (วันละบาท)	นายวีระ ดงอุเทน นางนารีรักษ์ สุขล้าน นายวีระ หมื่นศรี นายอุทิศ สิงห์เงิน	หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๓

๖. ด้านการจัดการองค์กร

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	นางนาริรักษ์ สุขล้ำน	หมู่ที่ ๑๐
๒	องค์กรสตรีตำบลศรีชมภู	นางทองจันทร์ บุตนนท์	หมู่ที่ ๙

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	การเล่นนิทานพื้นบ้าน	นายทองดี พรหมแพง นายน้อย ตันกันยา	หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๙
๒	การพูดผญาอีสาน	นายทองดี พรหมแพง นายเคน สีสุขดี นายณรงค์ศักดิ์ ปทุมวัฒน์ชัย	หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๖ หมู่ที่ ๑๐

๘. ด้านศาสนาและประเพณี

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	พิธีกรรมทางศาสนา	นายวรเชษฐ์ บาทขารี นายเรืองฤทธิ์ หงส์ประสิทธิ์ นายอัม เทียกมา	หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๓
๒	หมอพรหมณ์/สูตรขวัญ	นายทองดี พรหมแพง นายกิ่ง นครชัย นายวีระวัฒน์ คำสิงห์ นายณรงค์ศักดิ์ ปทุมวัฒน์ชัย	หมู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑

ด้านภาษาและวรรณกรรม

กิจกรรมการเล่านิทานให้เด็กฟังเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและจินตนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนโดยปราชญ์ชาวบ้าน

ด้านการแพทย์แผนไทย

การนวดไทย เพื่อสุขภาพการนวดแผนไทยเป็นศาสตร์และศิลป์ในการรักษาสุขภาพของชนชาติไทยมา ซึ่งสืบทอดมาช้านานจากการสั่งสมประสบการณ์ในการต่อสู้กับความเจ็บปวดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนมีหลักการในการปฏิบัติงานและวิธีการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและพัฒนาเป็นลำดับคุณค่าของการนวดแผนไทย

สมุนไพรไทย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน

กองสวัสดิการสังคม อบต.ศรีชมภู

อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

โทร ๐-๔๒๔๙-๐๔๒๒-๓ ต่อ ๑๐๖๖

<https://www.facebook.com/srichompu๑๓๙>

ประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลศรีชมภู

ตำบลศรีชมภู เดิมเขตพื้นที่เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดงศรีชมภู มีราษฎรอพยพมาจากจังหวัดอุบลราชธานี มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร มาทำไร่ ทำนา และมีการทำสัมปทานป่าไม้ ทำให้ป่าเสื่อมสภาพลง ประกอบกับราษฎรจากถิ่นอื่นเริ่มอพยพเข้าไปทำไร่มันสำปะหลัง ทำให้เกิดเป็นหมู่บ้านตำบลศรีชมภู อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอโซ่พิสัย ประกอบด้วย ๑๖ หมู่บ้าน มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้คนรุ่นหลังได้อนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

ด้านเกษตรกรรม

ปัจจุบันประเทศไทยเกือบทุกภาค สามารถปลูกกล้วยได้ทั่วไป ผลผลิตกล้วยนานาชนิดให้ผลมากมาย บางครั้งรับประทานสุกไม่ทัน ขอแนะนำให้ท่านผู้สนใจทดลองแปรรูปกล้วยแบบง่าย ๆ ตามภูมิปัญญาไทยที่ได้ตกทอดมายังรุ่นลูกรุ่นหลาน วิธีทำก็ง่ายแสนง่าย สามารถนำมาทำเป็นอาชีพเสริมได้

คุณประโยชน์ของกล้วยฉาบ

- ๑.สามารถนำมาเป็นอาหารว่างได้
- ๒.ได้เรียนรู้วิธีการถนอมอาหาร
- ๓.สามารถนำมาเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายได้
- ๔.เพิ่มมูลค่าของผลไม้ นำมาต่อยอดเป็นอาชีพได้
- ๕.เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ด้านหัตถกรรม

กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านกลาง หมู่ ๔

กลุ่มตะกร้าเชือกมัดฟาง ม.๑๓

กลุ่มแม่บ้านเกษตร ม.๑ และ ม.๙

